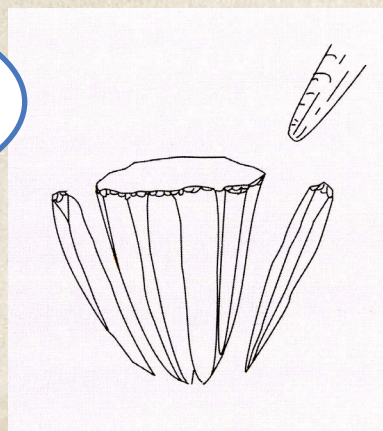

Flinte-flække

Vidste du... at "flækker" var stenalderfolkets alt-muligt-redskab?

Flække

Flækkeblok

Tegning: Julie Lolk

Hvad er den lavet af?

Flækkerne er lavet af flint. De hugges ud af en flintblok.

Flinthuggeren brugte et mellemstykke af hjortetak for at ramme præcist, så flinten spalttes det helt rigtige sted. Det kræver en meget øvet flinthugger at slå lange, lige flækker.

I jægerstenalderen var man dygtige til at lave flækker.

Man brugte flækkerne som råmateriale til mange forskellige slags værktøj.

Der kunne komme mange flækker ud af én flintblok.

Flækkerne slås af blokken én efter én. Derfor kan man ofte se spor fra den flække, der er slået lige inden.

Hvad blev den brugt til?

Flækker blev brugt til at skære med. De kunne også laves om til pilespidser, høvle, bor og skind-skrabere.

Vi ved, at flækkerne var stenaldermenneskenes "svejtserkniv". Flækkerne kunne nemlig omdannes. Man kunne f.eks. lave pilespidser af flækker. Man kunne også afrunde dem i enden eller på siderne, så de var gode at skrabe skind med. Hvis man spidsede dem til, kunne de bruges som bor. Man kunne slå en flis af, så de fik en skarp kant, der kunne høvle i træ eller ben.

Et vildt fund

Drengen med flækken.

De døde fik nogle gange flækker med i graven. Her ser du skelettet af en dreng på 5 år. Han er blevet begravet med en flot flækkekniv i flint. Flækken er 17 cm lang.

Kan du finde flækken?

Stenaldergrav fra Djursland.

Pilespids

Vidste du...
at stenalderjægerens
favorit jagtvåben var bue
og pil?

Hvad er den lavet af?

Pilespidser var lavet af flint.

De var ofte lavet ud af et flint-afslag med skarpe kanter fra for eksempel en flække. Afslaget blev knækket og tilhugget med forskellige teknikker, så pilen blev skarp og fik modhager.

Pilespidserne blev sat på pileskaftet med snor.

Nogle gange blev de limet fast med stenalderens lim kaldet "beg". "Beg" kommer fra birketræer.

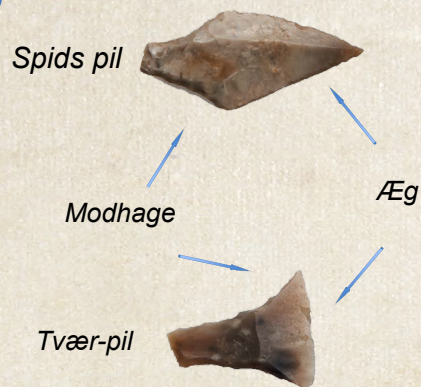
Tværpilen blev brugt igennem flere tusinde år.

En tværpil er ikke spids, men har en bred og skarp æg, som laver et grimt sår på dyret og sætter sig fast i kødet. Tværpilen var nem og hurtig at lave for jægeren.

Skæftet tværpil

Tegning: Julie Lolk

Hvad blev de brugt til?

Pilespidser blev brugt til at skyde og dræbe dyr på lang afstand.

Nogle byttedyr var meget store og farlige, og så var det en fordel, at man ikke behøvede at komme så tæt på!

Vi ved også, at stenalderjægerne havde pile, der ikke var skarpe, men nærmere udformet som en lille kølle af træ. De var til at skyde dyr, som man skulle bruge pelsen fra. På den måde undgik man huller i skindet.

Pilene kunne også bruges til at skyde sine fjender med.

Vi har fundet både dyr og mennesker fra stenalderen med pilespidser siddende i kroppen.

Et vildt fund

Manden med pilen i næsen

Her ser du kraniet af en mand, der er dræbt af et skud i ansigtet. Kan du se pilen, der er gået ind gennem højre næsebor og ud gennem ganen?

Porsmose-manden
fundet på Sjælland.

Økse

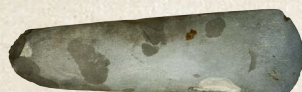
Vidste du... at øksen blev opfundet i jægerstenalderen? Den bliver stadig brugt over hele verden.

Skæftet øksehoved af flint

Uslebet øksehoved af flint

Slebet øksehoved af flint

Hvad er den lavet af?

Et øksehoved var lavet af flint eller gevir. Skaftet var lavet af træ.

I stenalderen kunne øksehovedet være lavet af flint eller gevir fra en elg eller en kronhjort. Skaftet kunne være lavet af hassel eller asketræ.

De allerførste jægere havde ikke økser.

I det åbne træfattige landskab havde jægerne ikke brug for en økse. Først senere i stenalderen, da skoven begyndte at vokse frem, fik jægerfolket økser.

I bondestenalderen begyndte man at slibe øksehovedet.

På den måde fik man en skarp æg (kant), og øksen blev meget effektiv. Det tog under en time at hugge en flintøkse, og 8 - 10 timer at slibe den.

Hvad blev de brugt til?

Øksen blev brugt til at fælde træer med. Man brugte også økser som våben.

Der fandtes to slags økser: arbejdsøkser og stridsøkser.

Arbejdsøkserne kunne fælde store og små træer.

Med arbejdsøksen fældede man træer for at få plads til hytter og samtidig få træ til at bygge hytterne med. Man kunne også udhule træstammer til stammebåde. I bondestenalderen fældede man skov for at få plads til marker.

Stridsøksen kom til i bondestenalderen. Den var mandens våben til nærkamp.

Mændene har sikkert været ret stolte af at gå med den. Nogle mænd fik deres økse med, når de blev begravet.

Stridsøkse fra en grav.

Et vildt fund

Økser til guderne

Vi ved, at stenalderfolket lagde smukke og store økser ned i moserne. Arkæologerne har fundet dem. Det har været gaver til guderne.

Korn-segl

Vidste du... at man i stenalderen høstede alt sit korn med håndkraft?

Man skærer med denne side af seglen

Hvad er den lavet af?

Kornsegl fra stenalderen er lavet af flint.

De første kornsegl var lavet af en flække, der var sat ind i et håndtag af træ.

Senere lavede man segl, der var smukt udhuggede og udformede som halvmåner eller boomeranger! Du kan se en på billedet.

Flintseglen havde et håndtag af træ, der var buet eller vinkelformet. Det ved vi fra fund, hvor træskaffet stadig er bevaret.

Hvad blev de brugt til?

En kornsegl er et skarpt redskab, der kan bruges til at skære korn og strå over.

Man tager én håndfuld af gangen og skærer over. Sådan høster man stadig nogle steder i verden.

Man kan ofte se, om en kornsegl har været brugt til at høste med!

Hvis en flintsegl har været brugt til at høste med, kan det ofte ses på seglets kant/æg. Her kan der nemlig være en skinnede, lak-agtig polering kaldet "gloss".

Nogle gange ofrede stenalderbønderne deres kornsegl, når de var slidt op.

Måske fordi de håbede, det gav held og lykke med høsten frem over.

Et vildt fund

100 flintsegl

Fra slutningen af bondestenalderen har arkæologer fundet over 100 flintsegl på samme sted ved Gilshoved på Sjælland. Mange af dem var ufærdige. Måske var flinthuggeren i gang med at lave et lager, så der var segl nok til høsten, eller måske var seglene tænkt som en gave til guderne?

Lerkar

Foto: Fotolab Moesgård Museum

Vidste du... at stenalderfolket havde lamper?

Lamperne var små lerskåle fyldt med fedt og med en væge eller to, der kunne tændes.

Hvad er det lavet af?

I slutningen af jægerstenalderen begyndte folk at lave skåle af ler. Det fortsatte de med resten af oldtiden.

Det har nok været kvinderne, der lavede lerkarrene. Sådan er det i hvert fald hos de jægerfolk, der stadig findes i dag.

Leret gravede de op af jorden. De rullede leret til tynde pølser, der blev lagt ovenpå hinanden og glattet, så man til sidst havde en skål/et kar.

Nu skulle karret tørre og derefter brændes. Inden man brændte lerkarret kunne man lave smukke mønstre f.eks. med en lille pind, en snor eller med kanten af en hjertemusling.

Hvad blev de brugt til?

I lerkarrene kunne man opbevare mad og drikke. Der findes forskellige udformninger og størrelser. Fra store og små skåle til kopper og flasker.

Lerkarrene kunne bruges som gryde til at lave mad i over ildstedet.

De døde kunne få lerkar fyldt med mad og drikke med sig i graven.

Stenalderfolket satte også lerkar med mad ned til guderne i mosen.

Et vildt fund

Har du set lerkarret på den danske 50-kroneseddel?

Det er Danmarks smukkeste lerkar fra stenalderen.

Det kaldes Skarpsalling-karret.

Lerkarret er 4.500 år gammelt og 19,5 cm højt.
Du kan se det på Nationalmuseet.